

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2018 m. rugpjūčio 31 d.

Nr. 32 (1294)

Baltijos kelias – kelias į laisvę

Kaip ir kasmet, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno filialas rugpjūčio 22-osios popietę – Molotovo-Ribentropo paktą pasirašymo sukakties išvakarėse – sukvietė filialo narius, bendraminčius, miesto vienuomenę paminėti šios datos. Taip

pat kartu prisiminti Baltijos kelią ir 1989 metų liepos 28 dieną į Kėdainių aerodromą iš Igarkos pargabentus tremtinių palaikus.

Tada į Kėdainių sutiki ir pagerbtį daugiau kaip šimto iš amžinojo išalo žemės parvežtųjų suvažiavo maždaug

15 tūkstančių žmonių iš įvairių Lietuvos vietų. Kaip pasakojo tuose įvykiuose dalyvavusi LPKTS tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė, karstai uždengti Trispalvėmis, buvo dedami į gélémis ir ažuolo lapų vainikais papuoštus automobiliui ir minios žmonių su degančiomis žvakutėmis rankose palydėti į paskutinę kelionę – Amžinojo poilsio vietą įvairių Lietuvos miestų ir kaimų kapinėse, pas savuosius.

Apie baisiausią 20 amžiaus karo nusikalstelių Stalino ir Hitlerio su parankiniais 1939 metų rugpjūčio 23-iąją sudarytą slaptą suokalbi – pasidalysti Ryti Europą – kalbėjo Vytauto Didžiojo karo muziejaus muziejininkė, istorikė, LKKSS Kauno skyriaus pirmininkė dr. Aušra Jurevičiūtė. Garsusis Molotovo-Ribentropo paktas ir jo slaptieji protokolai numatė tokį valstybių, kaip Lietuva, visišką sunaikinimą. Kaip parodė vėlesni įvykiai, nei hitlerinė, nei stalininė okupacija nebuvo kuo nors geresnė viena už kitą, nes ir

fašizmas, ir bolševizmas buvo vienodos blogis to meto Europoje ir pasaulyje. Tik, deja, to nesupranta nemaža dalis žmonių Rusijoje ir kairiųjų pažiūrų politikai, visuomenės veikėjai Europoje.

LPKTS Kauno filialo pirmininkas Vladas Sungaila dėkojo susirinkusiesiems, kad jie nelieka abejingi ir mielai dalyvauja istorinių datų minėjimuose. Apie Baltijos kelio galingą vienijantį jausmą kalbėjo LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas. LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė priminė, jog ši rudenį švęsime sąjungos 30-metį, bus daug gražių akcijų ir kvietė jose gausiai dalyvauti. Tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė perdavė sveikinimus nuo LR Seimo narių Kazio Starkevičiaus, Andrius Kupčinsko ir Žygimanto Pavilionio.

Gera buvo klausytis ansamblio „Melodija“ skambią dainų ir tikėti, kad minėti balsūs įvykiai – gilioje praeityje ir nepasikartos.

Audronė KAMINSKIENĖ

Paminėta Baltijos kelio 29-oji sukaktis

Kas žino pasauly gražesnį dar kelią,
na kas,
Kuris būtų šitaip sujungęs
ištiestas rankas?
O jų milijonai! Trys Baltijos sesės,
trys šalys

Išejo tą dieną į didžiąjį žydintį kelią.
Tokiais žodžiais praėjusį ketvirtadienį į susirinkusius automagistralės Vilnius–Panevėžys 91,1 km prie Jonavos kryžiaus kreipėsi renginio vedėja Jurgita Serapinė.

Prieš 29-erius metus, rugpjūčio 23 dieną 19 val., pasigirdus radijo signalams, šimtų tūkstančių žmonių grandinė nusidriekė nuo Gedimino bokšto Vilniuje per Ukmergę, Panevėžį, Pasvalį, Bauskę, pro Laisvės paminklą

Rygoje, iki Hermano bokšto Taline. Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojai, susikibdamis rankomis sudarė gyvą grandinę per Baltijos valstybes, taip simboliškai atskirdami Baltijos valstybes nuo Sovietų sąjungos, išreikšdami norą būti laisvais. Spėjama, kad iš viso kelyje stovėjo apie 2–2,5 milijono žmonių, iš jų apie 1 milijonas – iš Lietuvos. Dešimtys tūkstančių, neįstengusių patekti į magistralę, susibūrė jos prieigose, sudarydami didžiausios grandinės atšakas. Visame kelyje plevėsavo juodigedulio kaspainai, degė žvakutės, primindamos apie aukas ir didelių netekcių skausmą.

Ši analogų neturinti iniciatyva siekė pasmerkti 1949 metais pasirašytą Ribentropo-Molotovo paktą, kuriuo

Baltijos šalys prarado savo nepriklausomybę. 1989 metų rugpjūčio 23 dieną Vilniaus Sajūdžio Seimo patvirtintame dokumente „Baltijos kelias“ rašoma, kad ieškota kelių, kuriais būtų galima taikiai atkurti valstybę, tačiau to reikėjo ne tik Lietuvai, bet ir Latvijai, Estijai. Todėl „Baltijos kelias“ pasirinktas kaip geriausia išeitis trims Baltijos „sesėms“.

Ši kelią tiesi savo mintimis ir darbais padėjo laisvės kovų dalyvė, tremtinė, Sajūdžio aktyvistė, Jonavos krašto šviesuolė, visuomenininkė Veronika Gabužienė, kuri prisiminė ne tik pakilių nuotaiką, bendrystės jausmą Baltijos kelyje, bet ir skaudų okupacijos laikotarpi. „Žudynės, dingę žmonės, trė-

mimai, kalėjimas. Niekas nesuskaičiuos, kiek nukankinta, kiek nužudytta. Nesigailėjo nei mažų, nei senų, nei ligotų“, – apie skaudžius išgyvenimus kalbėjo V. Gabužienė.

Prisiminimais iš Baltijos kelio pasidalijo Danutė Kasparavičienė, linkėdama, kad lietuvių išliktu tokie pat vieningi, kokie buvo prieš 29-erius metus.

Sugiedojus Lietuvos himną, ansamblis „Jonavos bočiai“ surengė koncertą, o kartu dainavo visi, atvažiavę paminioti Baltijos kelio sukaktį.

Tėvynė ir motina yra viena, branginkime ją, neišduokime ir nepamirškime tų, kas gynė laisvę – tokios minys skambėjo viso renginio metu.

Kristina LUKOŠEVIČIŪTĖ

Dėmesio!

Spalio mėnesį Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga minės 30-iasias įkūrimo metines. Šiai sukakčiai paminėti Kaune bus surengta iškilminga konferencija, ant Architektų namų sienos atidengta atminimo lenta, išleistas LPKTS Garbės pirmininko dr. Povilo Jakučionio sudarytas leidinys „LPKTS kūrėjų galerija“.

Visus LPKTS filialus kviečiame „Tremtinio“ pasidalinti prisiminimais apie „Tremtinio“ klubo įsteigimą 1988 metais visuose Lietuvos miestuose, žmones, kurie pirmieji ēmė burti į organizaciją buvusius tremtinius, politinius kalinius, Laisvės kovų dalyvius, rūpintis, kad skaudi ir okupacijos metais bandyta ištinti iš tautos atminties istorija nepranyktų laiko tékmėje.

Prisiminimus ir, jei turite, nuotraukas siūskite į „Tremtinio“ redakciją elektroniniu paštu: tremtinys.redakcija@gmail.com, arba adresu: Laisvės al. 39, Kaunas.

„Tremtinio“ redakcija

Apie mus „Kauno dienoje“

Dienraščio „Kauno diena“ žurnalistė Virginija Skučaitė (tremties vaikas, jos gyvenimo istorija aprašyta „Tremties vaikų“ antroje knygoje), paruošė plačią publikaciją apie LPKTS išleistą Stanislovo Abromavičiaus knygą „Vaikystė Sibiro toliuose“.

Anot straipsnio autorės, naujoje, vaikams skirtoje knygoje apie vaikų tremties į Sibirą, sugulė jautrūs tremties vaikų prisiminimai, iliustruoti

autentiškomis nuotraukomis.

Publikacijoje supažindinama su mažųjų tremtinį Eduardo Manovo, Sigutės Smetonaitės, Broniuko Jakubausko, gimusio tremties vagone, istorijomis. Spausdinamos aštuonios tremties fotografijos.

Straipsnio autorę sujaudino Eduardo Manovo „Kregždutės“, kurios Tadžikijoje priminė vaikams gimtuosius Šušvės krantus. Jie galvodavo, gal tai

tie patys paukšteliai, skraidę Lietuvoje? Ir tai suteikdavo vaikams vilčių kartu su jomis grįžti į Tėvynę.

Sigutės Smetonaitės, prezidento Antano Smetonas brolio Motiejaus vaikaitės, istorija susijusi su muzika. Ją nuo vaikystės lydėjo muzika, ji mokėsi muzikos mokykloje, o mama grojo namuose pianinu. Deja, Lietuvoje liko ne tik Sigutės lėlės, bet ir pianinas, Sibire muziką nustelbė sunkūs darbai, badas. Ir

kartą po septynerių tremties metų įvyko stebuklas: mama sugebėjo mergaitei nupirkti seną nediduką 24 bosų akordeoną... O sako, nebūna stebuklų...

Publikacija, manome, Lietuvos žmonėms dar kartą priminė istorijos faktus apie okupaciją, tremtį ir ten patirtus skausmus, taip pat atkreipė dėmesį į LPKTS atminimo įamžinimo ir švietėjišką veiklą.

„Tremtinio“ inf.

Ukmergiškių kelionė į Anykščių krašta

Ne kartą buvome ir vėl išsiruošėme į Anykščių žemę. Ko vertos Rubikių ežero pakrantės, kokie vaizdai atsiveria ten, kur Anykšta įteka į Šventąją! Dvasingumas ir įkvėpimas apima kiekvieną besigrožintį tais nuostabiais vaizdais.

Vykdydami sveikatingumo projektais, LPKTS Ukmergės filialo nariai, apsilankėme žolininko Ramūno Daugėlavičiaus įmonėje „Arbatos magija“. Edukacinė valanda prabėgo labai greitai. Atidžiai klausėmės R. Daugėlavičiaus pa-

skaitos apie įvairių augalų prigimtį, sudėtinės dalis ir jų naudą, svaigome nuo įvairių kvapų ir skonių jūros. Užsirašėme ir keletą vaistažolių gamybos receptų.

Įmūsų projekto dalį įėjo ir pasiplaukiojimas plaustu vienam iš gražiausių Lietuvos Rubikių ežere. Jame net 16 salų įdomiaus vardais: Pertako, Bučinė, Liepinė, Didžioji, Varnagrotė ir taip toliau. Didžiąją salą apiplaukėme per porą valandų, grožėdamiesi nuostabiais ežero pakrantės ir salų vaizdais.

Po smagaus pasiplaukiojimo „Žuvynės“ užeigoje gardžiavomės žuviene, paruošta iš šio ežero žuvų.

Apsilankėme Androniškyje – Lietuvos partizanų sostinėje, nes čia buvo pagrindinė partizanų vadavietė. Susitikome su Anykščių krašto istoriku Gintaru Vaičiūnu, kuris supažindino su Algimanto apygardos vado Antano Slučkos-Šarūno ir jo žmonos Joanos Railaitės-Neringos gyvenimu. Net 830 partizanų žuvo Anykščių krašte, iš-

tremta 4003 žmonės.

Svėdasai labai gražus ir jaukus miestelis. Jo aikštėje pastatytas paminklas visiems laisvės kovų dalyviams, sukurtas Jono Jagėlos.

Aplankę Androniškių, Šimonių gilioje buvusius partizanų bunkerius, supratome, kokį sunkų ir didvyrišką kelią praėjo šių bunkerų gyventojai, iki paskutinio atokvėpio kovojujiesi už gimtojo krašto laisvę.

Tamara REINGARDTIENĖ

Pilko kelio suvilioti

Rugpjūčio 24 dieną autobusas su 40 keleiviai iš LPKTS Panevėžio filialo narių pasuko Kauno link. Sustojo prie Kauno pilies. Apžiūrėjome Vyti, aplankėme Vytauto bažnyčią, pavaikščiojome būsimais Popiežiaus takais, susikaupėme po Kauno Katedros skliautais, nusilenkėme poetui Maironiui.

Ir vėl autobusas rieda tolyn. Pasukome Birštono link. Birštonas pasiti-

ko saulėtu oru, švelniu vėjeliu, Nemuno vėsa. Sunkiai kopėme į Vytauto kalną. Paskui buvo gera ilsetis Birutės viloje, šniokščiant fontanams. Stebėjome, kad tokia pramoga nemokama. Ėjome mirkyti rankų ir kojų mineraliniame vandenye, vaikščiojome basų kojų take. Viskas buvo įdomu.

Svarbiausias mūsų tikslas buvo Sakralinis muziejus. Jis atidarytas buvu-

sioje klebonijoje, kurioje 1956–1958 metais gyveno Vyskupas T. Matulionis. Apžiūrėjė eksponatus, susirinkome salėje. Apie Palaimintajį vyskupą pasakojo muziejaus direktorė teologijos moksly daktarė R. Zajančauskienė. Skaidrėse matėme jo statytas bažnyčias Petrograde, kalinimo įstaigas, sužinome apie palaimintojo T. Matulionio pasiaukojimą savo darbui, tikintie-

siems, apie begalinę meilę, pasitikėjimą šv. Jėzaus širdimi. Išėjome iš paskaitos pakylėti, labiau pamilė savo žemietį, pažinusį tremties kelius, tėvynės ilgesį, kentusį badą ir šaltį.

Esame dėkingi ekskursijos organizatoriams, mūsų gidei Panevėžio Trečiojo amžiaus universiteto rektorei Z. Kazlauskienei. Iki kitų kelionių.

Vlada POVILIŪNIENĖ

Ivykiai, komentarai

Pinigai nekvepia?

Ar gali būti politika moralis? Klausimas toli gražu ne retorinis, nors dauguma mūsų šalies piliečių iš tokio klausimą pasijuoktų. Nieko nuostabaus – visų pirma politiką kompromituoja pigūs „politikierai“, dažniausiai nieko bendro neturintys su politikos mokslais, deja, tenka pripažinti, kad kartais ir specialiuosis politikos mokslus pabaigę veikėjai ima ir pargriūva lygioje vietoje. Bet toliau viskas priklauso nuo partijos pozicijos i susikompromitavusius ar prasižengusius savo atstovus. Nežinau daugiau jokios partijos, kuri elgtusi taip principingai kaip TS-LKD: netgi žymūs jos nariai turėjo sustabdyti narystę, paaiškėjus, kad jie prasilenkė su partijos deklaruojamomis vertybėmis. Gaila, kad rinkėjams tokia principinė pozicija lieka neišaiškinta ir TS-LKD vertybinių nuostata lieka neįrodyta...

Visuomet būna įdomu, o kokios gi priežastys, kad politikoje aktyviai dalyvaujantis asmuo elgiasi vienaip ar kitaip? Prisimenate tokį „ubagų karalių“? Taip, tai būta demokratijos grimas, kad tokio mentaliteto ir moralės žmogus ne tik pateko į politinius vandenis, bet ir buvo išrinktas... ne, ne „Kauno ubagų karaliumi“, bet Kauno meru! Negana to, vėliau jis netgi tapo Seimo nariu! (Toks veikėjas tikrai nedidėjo Seimui popularumo, greičiau atvirkščiai, tačiau šiandien niekas nenori prisipažinti per rinkimus balsavęs už tokį tipą.) Žinoma, tokiemis „intelektualams“ nėra kas veikti Seime, todėl užteko jam ir vienos kadencijos, o šiandien šis pilietis žinomas kaip Puti-

no gerbėjas, pritariantis agresyviai Rusijos politikai. Pažvelgus į jo nueitą „politinį kelią“, tokios jo pažiūros visiškai nestebina – juk ir tada jis buvo aršus Lietuvos kurso į NATO ir Europos Sąjungą priešininkas, ir, be abejo, TS-LKD neketėjės. Išvada peršasi viena – jis ir tada dirbo kitos valstybės naudai. Žinoma, politinių darbų jis nenudirbo, bet tamšią minią suorganizavo, o pastaraja ir šiandien yra norinčių pasinaudoti.

Taigi grįžkime į šiandieną. Iš įvairaus plauko politikierų pusės matome tą pačią neapykantą TS-LKD partijai ir jos politinei krypčiai – neabejotinai bendrystei esant ES ir euroatlantinei integracijai.

(Turbūt nereikia priminti, kam labiausiai nepatinka tokia mūsų valstybės politinio gyvenimo kryptis?) Po paskutinių Seimo rinkimų Kaunas ne-nustebino – jei kažkada sau meru „ubagų karalių“ išsirinko, tai visko galima iš jo tikėtis. Na, o TS-LKD tenka pripažinti, kad pralaimėjimas Kaune buvo vienas didžiausių politinių pralaimėjimų, už kurį didesnio būta tik per 1992 metų rinkimus. Tačiau šikart Kauno meru tapo ne koks „ubagas“, bet atvirkščiai – vienas turttingiausiai Kauno žmonių. Tai nėra blogai – turttingas žmogus nėra blogis savaime, žinoma, jei jo turtai uždirbtai sūriu prakaitu, o ne machinacijomis ir apgaule.

Nepradėsim diskutuoti, kodėl šiandien „Kaunas tvarkosi“, o „prie konservatorių“ taip nebuvu – niekam neįdomios priežastys (ekonominė krizė, socialdemokratų vyriausybės sąmo-

ningos pastangos neskirti Kaunui finansavimo ir taip toliau), pakalbėkim apie tai, ar pinigai nekvepia. Reikalas tas, kad neseniai naujienu portalas „Alfa.lt“ paskelbė įdomios informacijos apie Kauno miesto mero Visvaldo Matijošaičio verslą okupuotose Ukrainos teritorijose. Savo poziciją R. Morkūnaitė-Mikulėnienė išdėstė ir minėtame socialiniame tinkle: „V. Matijošaitis yra politikas ir turi suvokti tokio veiksmo pasekmes. Tai mažų mažiausiai yra didelis veidmainišumas: viena ranka rinktis politinius taškus demonstruojant save kaip patriotą bendradarbiauti su ukrainiečiais kuriant Vyčio paminklą, o kita ranka – prekiauti su Krymu, lyg tai būtų pripažinta Rusijos dalis.“

Tačiau tai nėra vien V. Matijošaičio ar „Vičiūnų grupės“ moralinė dilema. Neabejoju, kad, tokiai informacijai pasklidus Ukrainoje, ne vienus metus kurtas Lietuvos įvaizdis taip pat nukentėtu. Iki šiol ukrainiečiai Lietuvą laikė kaip vieną svarbiausią rėmėjų. Žinia, kad lietuviškos įmonės mielai vykdys verslą Kryme, būtų smūgis visai Lietuvos užsienio politikai Ukrainoje.“

Kaip manote, kaip šią žinią sutiko Kauno mero simpatikai? Abejingai. Jie siūlo nemaišytverslo su politika. Įsiklausykite – juk tai ne kartą girdėtas teiginys, skambantis iš putinizmo šalininkystovyklos: „nemaišykite“. Tik tiek, kad vieni sako „nemaišykite kultūros su politika“, kiti – „nemaišykite sporto su politika“, treti – verslo, o dar kiti – „nemaišykite dirbtį“. O ką čia „nemaišyti“ – maišyk nemaišęs, vis vien tas pats prokreliškas kokteilis gaunas! Dar gali būti, kad su „novičioko“ priedais!

Na, ir kas dabar dris sakyti, kad pinigai nekvelia? Jie dvokia!

Gintaras MARKEVIČIUS

Palaiko tarptautines pastangas taikai Vidurio Rytuose užtikrinti

Rugpjūčio 24 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su Izraelio Ministru Pirmyninku Benjaminu Netanyahu, kuris lankėsi Lietuvoje. Susitikime aptarti Izraelio ir Europos Sąjungos santykiai, Vidurio Rytų taikos procesas, globalaus saugumo bei stabilumo stiprinimas, padėtis Sirijoje ir Irane.

Šalias vadovė pabrėžė, jog Lietuva suinteresuota stiprinti glaudžius politinius ir ekonominus ryšius su Izraeliu, kuris yra viena inovatyviausių ir pažangiausių valstybių pasaulyje. Mūsų šalis yra tvirta Izraelio ir Europos Sąjungos dialogo rėmėja ir palaiko ES Asociacijos Tarybos su Iz-

raeliu veiklos atnaujinimą.

Tačiau santykiai su Izraeliu išlieka tarptautinės bendruomenės nevienareikšmiškai vertinamų klausimų. Lietuva nuosekliai laikosi Jungtinės Tautų ir ES pozicijos, kad taiką Vidurio Rytų regione įmanoma užtikrinti tik derybų keliu pasiekus dviejų valstybių sambūviu pagrįstą sprendimą. Jeruzalės statusas yra neatsiejama tokio dviejų valstybių sprendimo paketo dalis.

Dar vienas jautrus ES santykii su Izraeliu klausimas – Vakarų krante plečiamos nausėdijos. Tai pažeidžia tarptautinę teisę ir apsunkina galimybes siekti taikos. Europos Sąjunga smerkia tokią plėtrą.

Tarptautinė bendruomenė taip pat ragina abi puses sustabdyti smurtą Gazos ruože, gerbti taikių demonstracijų teisę, susilaikyti nuo neproporcingo jėgos panaudojimo ir laikytis tarptautinės humanitarinės teisės.

Susitikime kalbėta ir apie destabilizuojančius Irano veiksmus Vidurio Rytų regione. Lietuva palaiko ES poziciją dėl būtinybės išlaikyti susitarimą su Iranu dėl branduolinės programos sustabdymo ir smerkia šios valstybės toliau plėtojamą balistinių raketuų programą.

Buvę aptartas dvišalis bendradarbiavimas saugumo ir gynybos srityse. Siemet Izraelis pirmą kartą dalyvavo

Lietuvoje vykusiose karinėse pratybose „Kardo kirtis“, nuo 1994 metų aktyviai bendradarbiauja su NATO Viduržemio jūros dialogo rėmuose. Stiprinamas bendradarbiavimas kibernetinio saugumo srityje.

Susitikime taip pat kalbėta apie Holokausto aukų atminimo įamžinimą, litvakų kultūros puoselėjimą ir tarpusavio ryšių stiprinimą.

Izraeliui, kaip ir valstybingumo atkūrimo 100-metį mininčiai Lietuvai, šie metai yra ypatingi. Prieš 70 metų buvo įkurta Izraelio valstybė. Šalias vadovė savo ir visų Lietuvos žmoniųvardu pasveikino B. Netanyahu su šiuo garbingu jubiliejumi.

ES ir Turkijos bendradarbiavimas – būtinės

Rugpjūčio 28 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su Turkijos užsienio reikalų ministru Mevlutu Cavusoglu. Susitikime aptartos globalioje erdvėje kylančios įtampos, Europos Sąjungos ir Turkijos santykiai bei dvišalis bendradarbiavimas.

Pasak šalies vadovės, geopolitinės saugumo ir ekonominės išsūkių akiavaidzoje Europa negali nusisukti nuo finansinius sunkumus patiriančios Turkijos. Būtina ieškoti sprendimų, kaip padėti šiai šaliai, kurios indėlis yra strateginis pažabojant terorizmo ir migra-

cijos keliamas grėsmes Europai.

Turkija yra patikima NATO narė, jos vaidmuo esminis užtikrinant viso Aljanso kolektivinę gynybą. Todėl susitikime Prezidentė pabrėžė, jog transatlantiniams saugumui itin svarbu, kad dvi sajungininkės – JAV ir Turkija – rastų būdų tarpusavio įtampai įveikti.

Lietuva taip pat nuosekliai remia ES ir Turkijos dialogą. Prekybos, saugumo, migracijos bei kitose srityse Europai reikalinga Turkija, o Turkijai Europa. Sékminges tokios partnerystės pavyzdys – prieš dvejus metus įsigaliojęs ES ir Turkijos susitarimas

dėl migracijos. Tai – veiksmingiausias instrumentas suvaldant iš Sirijos į Europą plūstantį pabėgelių srautą, kuris nelegalių atvykimių skaičių sumažino 95 procentais.

Aptariant dvišalus santykius pabrėžta, kad Turkija tampa vis svarbesne Lietuvos prekybos partnere. Per praėjusius metus dvišalė prekyba išsaugo 59 procentais ir siekė daugiau nei pusę milijardo eurų. Itin perspektyvios sritys yra informacinės technologijos, lazeriai, biomedicina ir gyvybės mokslai. Lietuva palaiko tolesnį ES ir Turkijos muitų sąjungos gilinimą,

kuris dar labiau paskatintų dvišalius ekonominius ryšius ir būtų abipusiškai naudingas.

Abi valstybes sieja ir stiprūs žmonių tarpusavio kontaktai. Turkija – pagrindinė lietuvių atostogų ir turizmo kryptis. Pernai šioje salyje apsilankė 135 tūkstančiai turistų iš Lietuvos.

Turkija taip pat yra viena iš Vilniuje veikiančio NATO energetinio saugumo kompetencijos centro steigėjų, o jos karo laivai šiomet dalyvavo Aljanso pratybose Baltijos jūroje „BALTOPS“.

Prezidentės spaudos tarnyba

Istorijos kryžkelėse

Rugpjūčio 10 dieną Pakruojo sinagogoje įvyko tremtinės, Pakruojo filialo pirminkės, kraštotyrininkės Zitos Buržaitės-Vėžienės knygos „Šimtmečio aidai“ pristatymas, kuriamė dalyvavo ir Pasvalio kultūros centro tremtinė chorą. Tačiau šiame straipsnyje bus kalbama ne apie įvykusį renginį, o apie pristatyta knygą.

Idėja parašyti šią knygą autorei kilo pradėjus tyrinėti pulkininko leitenanto Rimo Zinkevičiaus, gimusio Pakruojo rajono Laborų kaime, veiklą. Pasidomėta ir kaimu, kuris išugdė tokį iškilų žmogų, 1993–1999 metais sėkmingai vadovavusį Marijampolės motodesantiniams batalionui (dabar – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio bendrosios paramos logistikos batalionas) išvedant Rusijos kariuomenę iš Lietuvos teritorijos, o 2000–2006 metais vadovavusiam ir Lietuvos etmono Jonušo Radvilos momokamam pulkui Rukloje.

Išejęs į atsargą, plk. ltn. Rimas Zinkevičius apsigyveno gimtajame kaime ir nepastebėtas ramiai penkerius metus slaugė pasiligojusių motiną iki jos mirties ir pats 2017 metų vasarą netikėtai, staiga mirė. Ir tik tada, kai į jo laidotuves atvyko Lietuvos kariuomenės atstovai, Lietuvos kariuomenės vadas generolas leitenantas Jonas Vytautas Žukas, sužinota, kas jis, kokie jo nuopelnai Lietuvai...

Zitos Buržaitės-Vėžienės knyga „Šimtmečio aidai“ sudaro trys dalys: „Istorijos kryžkelėse“ – skirta mokyklas ir malūno istorijai bei malūnininkų ir mokytojų šeimoms, bendrai istorinei kaimo žmonių gyvenimo šimtmečio bėgyje apžvalgai, taip pat dabarciai.

Antroje dalyje „Šimtmečio audrų sūkuryje“ ypač daug dėmesio skirta sovietmečio okupacijai, o ypač trėmimams, nes kaimas buvęs gana turtinės, dauguma ūkininkų turėjė nemažai

žemės, todėl tremties neišvengė didžioji jų dalis. O pasikeitus okupantų politikai, ne visi galėjo gržti į gimtusius namus. Nemažai dėmesio skiriamas ir rezistencinei veiklai bei šio kaimo giminių likimams.

Trečioje dalyje „Atkurto Lietuvos Nepriklausomybės sargyboje“ dėmesys skiriamas Laborų kaime gimusiams karininkams, suskubusiems kurti Lietuvos kariuomenę, jos sienų apsaugą. Knygoje atskleidžiama, koks nelengvas, sudėtingas ir permainingas buvo šis procesas.

Keletas istorijų, aprašytų šioje knygoje, vertos atskiro paminėjimo ir išskyrimo. Ką išgyveno šio krašto žmonės 100-mečio bėgyje, jų patirtys įrododo, kad šis kaimas ne veltui vadinas Laborai – tikriausiai nuo žodžių „labai oriai“, kaip manė kraštotyrininkė Rimutė Žemrietaite.

Pirmausia norėčiau išskirti Gudjurgių šeimą ir ypač tragisko likimo žurnalistą, redaktorių Juozą Gudjurgį, kuris buvo kelių laikraščių bendradarbis, Laboruose įkūrės pavasarinių kuo-pą „Mūsų laikraščio“ korespondentą. Jis 1941 metų birželio 14 dieną buvo areštuotas ir ištremtas į Altajaus kraštą, Kosichos cukrinių runkelių tarybinį ūkį tik su vasariniais drabužiais ir batais. Baisiausia buvo atėjus žiemai, kai išdavė tik šimtasiūlę ir vaines kelnes, bet nedavė žieminių batų, todėl vaikščiojo vasarinius batus apsimuturiauvačių maišais... Toks sunkus darbas ir gyvenimo sąlygos sekino sveikatą, ir jau 1942 metų kovą gydėsi tuberkuliozės dispanseryje. Vėliau teko užsiimti pramonine žvejyba, įbridus į ledinį vandenį ilgas valandas gaudyti žuvį, o tai lėmė, kad jis persalo ir mirė 1942 metų lapkričio 10 dieną. Tai buvo pirmasis tremtinys, miręs ir palaidotas prie Jonas upės. Kitas Gudjurgių giminės atstovas Povilas Gudjurgis kartu su šeima emigravo į Kanadą, dirbo veterinaru, išejęs į pensiją tyrinėjo lietuvių bendruomenės įsikūrimą Albertoje.

Antano Gudjurgio sūnus Linas Antanas Gudjurgis Vilniaus universitete įgijo geologo specialybę, atrando kvarcinio smėlio telkinį šalia Anykščių, Genčių naftos telkinį ir už tai apdovanojas Garbės ordinu. Nutraukus finansavimą naftos paieškoms grįžo į gimtajį kaimą dirbtį tėvų žemės.

1951 metais tremtinė Liucija Gudjurgytė-Voronavičienė, su penkiais mažamečiais vaikais ištremta

ir emigravo į Kanadą, dirbo veterinaru, išejęs į pensiją tyrinėjo lietuvių bendruomenės įsikūrimą Albertoje.

Knygoje aprašoma ir kitų tremtinų bei jų giminės istorija. Laborų kaimas buvo gana turtinges, daug žemės savininkų, tai buvo ir didelių trėmimų priežastis. Daugelio jų istorijos baigėsi gana gerai, nes jie nemirė tremtyje, tačiau skaitant jų išgyvenimus galime suprasti, kokia tragedija buvo sovietinė okupacija, atėjės karas ir partizaninio karo laikotarpis, atnešęs šimtmečio audras ir į Laborų kaimą.

Didelis dėmesys knygoje skiriamas ir Lietuvos nepriklausomybės kūrėjams savanoriams bei kariuomenės ir pasienio policijos kūrimui ir kūrėjams. Žymiausias iš jų karys savanoris Kasparas Mačinskas, pasižymėjęs nepriklausomybės kovose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais, 1928 metais dirbę Finansų ministerijos sekretoriumi, apdovanotas Savanorių ir Lietuvos nepriklausomybės bei Latvijos išsivadavimo karo dešimtmečio medaliais. 1928–1929 metais išleistas į atsargą kaip atsargos leitenantas, sovietmečiu ištremtas. Mirė tremtyje Moldovoje.

Ypač nusipelnę krašto apsaugos

struktūrų kūrimo procesuose – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio motorizuoto pulko viršininkas kapitonas Algiris Zinkevičius, kurio atsiminimai yra įkvėpianties atsidavimo savo darbui ir patriotiškumo pavyzdys jaunajai kartai.

Sveikiname

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Telšių filialo narę Vincentą BUMBIAUSKIENĘ.

*Tegul rugpjūčio rudenė simfoniją Jums groja,
Tegul tikėjimo ir meilės paukštė lydi gyvenimo kelionėje...
Sveikatos ir Dievo palaimos!*

LPKTS Telšių filialas

Garbingo 75-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią 1948 metų Krasnojarsko kr. Novoje Ingašo r. tremtinę Valeriją Lionę MALECKIENĘ.

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, daug džiugių gyvenimo dienų ir Dievo palaimos.

LPKTS Kauno filialas

Šibirą, išgyveno, nepalūžo. Sugržusis visus vaikus išleido į mokslus. Vienas iš jos vaikų J. Voronavičius – technikos mokslų daktaras, dirbo generaliniu konsulu Karaliaučiuje, išleidęs 5 kraštotyrinės knygas, o Liucijos Gudjurgytės duktė Gražina Petronienė savo téviškėje Meilionių kaime įkūrė ūkį, jaime viena gyvena ir sėkmingai ūkininkauja. Taip ji išsaugojo šį kaimą knygos „Šimtmečio aidai“ rengimui.

Dar viena išskirtinė istorija, susijusi su Gudjurgių pavarde ir su rezistencija, – Lietuvos vėliavos iškėlimas 1968 metų vasario 16-ąją ant Pašvitinio malūno stogo, kurią valdžia sugebėjo numinti tik po trijų dienų. Grupelės narius, kurie susitikdavo ir užsiėmė Lietuvos istorijos ir literatūros savišvietos studijomis, greitai suėmė ir pradėjo tardyti. B. Navickas prisiėmė kaltę, vėliau išvyko į Vilnių, ten bendravo ir su R. Kalanta, sovietiniai psichiatrai pripažino jį nepakaltinamu, nuolat jį persekiojo, ir jis gana jaunas mirė. Panašus likimas ištiko ir kitus grupelės narius – A. Levanas paslaptinai nuskendo apylinkės tvenkinyje. O Lietuvos savanorio Kazimiero Gudjurgio duktės, partizanų ryšininkės Felicijos Gudjurgytės sūnus Algis Gindergis nebegalėjo testi mokslų Linkuvos gimnazijoje, nes sovietinė valdžia jam neleido laikyti egzaminų. O be brandos atestato niekur jo nepriėmė. Taip gabus, muzikalus jaunuolis liko sužlugdytas. Dirbo traktorininku, vėliau apsigyveno Ukrainoje. O tradicija kelti vėliavą ant Pašvitinio akmeninio malūno šliko. Tai buvo padaryta ir 2018 metų vasario 16 dieną.

Kita išskirtinė Laborų kaimo asmenybė – rašytojas Konstantinas Jasiukaitis. Mokėsi Laboruose pas daraktorių, vaizdžiai aprašęs tai savo atsiminimuose apie Laborų sodžiaus mokyklą, joje patirtus vargus siekiant išmokyti vaikus lietuviško rašto. Ypač vaizdžiai aprašęs, kaip juos mokė lenkiškai kiniškų poterių. Vėliau K. Jasiukaitis mokėsi ir gyveno Mintaujoje su J. Biliūnu. Buvo išsitrukęs į Lietuvos socialdemokratų partijos veiklą, dalyvavo 1905–1907 metų revoliucijoje Rusijoje. Mokėsi Vokietijos ir Belgijos universitetuose. 1918 metais grįžo į Lietuvą. Jo dėka Šeduvos gatvė Panevėžyje buvo pervadinta Vasario 16-

Knygos autorė Z. Vėžienė (sėdi) ir knygos redaktoriė Pakruojo kultūros centro direktoriė R. Budrienė

Renginio dalyviai

Karininkas Kazimieras Lukauskas

Kazimieras Lukauskas gimė 1911 metų vasario 25 dieną Marijampolės apskrityje, Gudelių valsčiuje, Leiciškių kaime, ūkininkų šeimoje. Mokėsi ir bėgė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją. 1930 metų rugpjūčio 30 dieną pradėjo tarnauti Lietuvos kariuomenėje. 1932 metų spalio 31 dieną baigus Karo mokyklą (XIV laida), suteiktas kavalerijos jaunesniojo leitenanto laipsnis ir paskirtas tarnauti į Alytų – jaunesniuoju karininku DK Birutės 2-ame ulonų pulke. 1934 metų liepos 14 dieną baigus ryšių kursus prie Lietuvos kariuomenės Karo technikos štabo (III laida), buvo paskirtas DK Birutės 2-ojo ulonų pulko technikos eskadrono

radijo ir optikos būrio vadu. 1936 metų lapkričio 23 dieną suteiktas leitenanto laipsnis.

Sovietų sąjungai okupuojant Lietuvą, 1940 metų birželį ltn. Kazimieras Lukauskas éjo adjutanto pareigas DK Birutės 2-ojo ulonų pulke. Likviduojant Lietuvos kariuomenę, paskirtas Raudonosios armijos 29-ojo Šaulių teritorinio korpuso 26-ojo kavalerijos pulko ryšių puseskadronio vadu.

1941 metų pavasarį Kazimieras Lukauskas suimtas Pabradės poligone, kalintas Vilniuje. Pabégės iš aresto, pasitrauké iš Raudonosios armijos. Vokiečių okupacijos metais gyveno Kauñe, dirbo Antanavo spirito varykloje.

Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, K. Lukauskas slapstési tėviškėje, vėliau simuliavo tuberkuliozés ligą, todėl nebuvo areštuotas. Vykdé įvairias pareigas Marijampolės žirgyne, dirbo darbų vykdytoju statybos remonto valdyboje.

Santuokoje su Magdalena Katiliūte (1911–1991) sulauké keturių vaikų: Alvydo (1938–1992) ir Rimvydo (gimė 1947 metais) bei Irenos (gimė 1942 metais) ir Nijolės (gimė 1946 metais).

Kazimieras Lukauskas mirė 1976 metų vasario 24 dieną Marijampolėje. Palaidotas Marijampolės miesto senosiose kapinėse.

Lietuvos kariuomenės leitenantas Kazimieras Lukauskas. Alytus, 1936 metai

Laisvės kovotojas Jonas Žilinskas

Jonas Žilinskas gimė 1899 metų kovo 25 dieną Vilkaviškio apskrityje, Pažežerių valsčiuje, Domeikų kaime, ūkininkų šeimoje. Nuo 1913 metų jis mokėsi Kauno komercinėje mokykloje. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam kariui, mokykla evakuota į Vilnių, vėliau į Riazanę. Grįžus į Lietuvą, mobiliuotas į Lietuvos kariuomenę. 1921 metų spalio 19 dieną pasiūstas į Karo mokyklą. 1923 metų sausio 9–19 dienomis su Karo mokyklos 1-os kuo pos kariūnais dalyvavo Klaipédos krašto išvadavime.

1923 metų spalio 26 dieną baigus Karo mokyklą (V laida), Jonui Žilinskui suteiktas artilerijos leitenanto laipsnis, paskirtas 4-ojo Artilerijos pulko 2-os haubicų baterijos jaunesniuoju karininku. 1924 metų gruodžio 13 dieną baigė fizinio lavinimo kursus (I laida) prie Aukštųjų karininkų DLK Vytaut

to kursu, paskirtas pulko fizinio lavinimo instruktoriumi. 1925 kovo 31 dieną, pačiam prašant, išleistas į atsargą. 1925 metais apdovanotas Klaipédos išvadavimo bronzos medaliu.

Jonas Žilinskas gyveno savo gimtinėje, ūkininkavo, buvo Šaulių sąjungos Pilviškių būrio vadas. 1927 metais įstojė į slaptą Geležinio Vilko organizaciją, buvo Pilviškių būrio vadas.

1931 metų sausio 1 dieną pagal Karininkų laipsnių įstatymą atsargos leitenanto laipsnis Jonui Žilinskui pakieitas į atsargos jaunesniuojo leitenanto laipsnį. 1935–1940 metais Jonas Žilinskas dirbo Pilviškių vidurinės mokyklos karinio rengimo mokytoju.

Santuokoje su Zuzana Viskantaite (1903–1994) sulauké trijų dukterų: Reginos (1929–2006), Lidijos (gimus 1933 metais) ir Aldonos (gimus 1940 metais).

Antrosios sovietų okupacijos metais Jonas Žilinskas išsitraukė į Lietuvos išlaisvinimo kovą. Platino partizanų laikrašteli „Girios balsas“, josodyboje telkési Tauro apygardos štabo nariai. 1945 metų rugpjūčio 6 dieną NKGB Marijampolės apskritys skyriaus darbuotojų suimtas, kalėjo Marijampolėje.

1945 metų lapkričio 16 dieną Jonas Žilinskas nuteistas LSSR NKVD karų tribunolo 10 metų lagerio ir 5 metams tremties. 1946 metais išvežtas į lagerį Irkutsko srityje. 1955 metų rugpjūčio 17 dieną iš lagerio paleistas. 1956 metais grįžo į Lietuvą.

Jonas Žilinskas sovietmečiu buvo nuolat persekiojamas ir tardomas, pasuktinį kartą KGB tardytas 1975 metais. Mirė 1981 metais, palaidotas Rokiškių kapinėse Vilniuje.

Gintaras LUČINSKAS

Nuotraukos iš autoriaus kolekcijos

Leitenantas Jonas Žilinskas. Alytus, 1925 metai

Baisiau už pragara

Antrą kartą perskaičiau Dalios Grinkevičiūtės knygą „Lietuviai prie Laptevų jūros“. Oi, kiek daug žmonių gali iškesti. Neįtiketina! Tai bai siau už pragara.

Pokariis Lietuvoje buvo baisesnis už karą. NKVD trémė iš Lietuvos ir kaltus, ir nekaltus. Turi daugiau žemės – buožė. Važiuok prie meškų. Rėmei partizanus – tas pats. Baisiausi tremties metai Lietuvoje buvo 1948-ieji. Tada į Sibirą dundėjo tūkstančiai šeimų. Liko šiokie tokie vargšeliai arba prijaučiantys okupantui, o iš dorų žmonių – kurie turėjo 3–5 hektarų žemės. Lietuviai yra darbštūs, kad ir tiek tos žemės, tačiau jų gerbė, mylėjo ir brangino. Arė. Sėjo. Pjovė. Tik gaila vieno, kad ne sau. Turėjai svetmai valstybei atseikėti uždėtas pyliavas. Dar turėjai išpirkti ir obligacijas. Atseit komunizmo statybai. Pusiau badą kentė likusieji Lietuvoje. Tik gerai, kad jie buvo ant savo gimtosios žemės ir savo jaukiose trobelėse.

Pokariu nutikdavo įvairiausią nuotykių. Vaikas būdamas nuéjau į savo ištremto giminaičio Antano Stropaus sodybą. Jie buvo stambūs ūkininkai, dirbo 30 hektarų žemės. Gaspadoriaus trys dukters buvo ištakėjusios už brolių Kontrimų. Jas ištremė, o vyrai buvo išėjė partizanauti.

Kai nuéjau į savo giminių ūkį, išvydau visas duris atidarytas, daiktus išmė-

tytus po aslą. O knygų daug! Tik visos išmėtytos, sudraskytos. Priéjau prie didelės skrynios. Paklibinau. Dangtis sunkus. Atkelti pavyko. Joje daug įvairiausią daiktų. Ant drabužių viršaus padėtas smuikas. Nustebau. Net apsidžiaugiau. Parsinešiu namo, išmoksni groti. Perbraukiau per stygas. Pasigirdo gražus skambėjimas. Tik nė justė nepajautau, kad kažkas mane už apykaiklės pakélė į viršų. Smuiko nepaleidžiu. Ir kad užbliaus ant manęs: „Kas čia tave įleido?!” Smuiką atėmė. Rėžė į stalą viršų. Smuikas sutrupėjo. Tik stygos kažkaip liūdnai dar sudejava. O man įspyrė į užpakači, išstumė pro duris ir pasakė: „Kad čia tavęs daugiau nematyatumėm!“ Ir nusikeikė. Tik pasukės galvą į šoną pamačiau, kad visuose kambariuose šeimininkavo penki ar šeši stribai.

Kol dar stribai nebuvo visko iškrausėti iš A. Stropaus ūkio, mama paprašė kaimyno Maksyčio arklio. Ir paliepė man su sesute nuvažiuoti į ūkį parvežti šakalių. Reikėjo skubėti, kol stribai ne išvežė. Sėdome į ratus ir važiuojame. Mama dar palaimino, peržegnojo. Malukų dar buvo daug. Sausos. Gražūs šakaliukai, beržiniai, su tošimi. Priekrovėme pilną vežimą. Važiuosime namo, tik girdime, netoli gyvenęs kaimynas Vaitkus šaukia ir grūmoja mudvieni su lazda: „Greit važiuokit iš kiemo lauk! Vie-

nuoliuka stribų atžygiuoja nuo Kniežų kaimo“. O mudu bérui su žiogriu per nugarą, ir risciai nurūkome namo. Parvažiavome laimingai. Stribai nepastebėjo. Tad ir laimikio neatėmė.

Kartą naktį suvirto penki ginkluoti vyrai, civiliais drabužiais, nuskurę. Saiko mamai: „Duok mums maisto. Mes dėl jūsų laimės miškuose turime vargti“. Mama davė lašinių. „Mažai“, – saiko. Pasiėmė, kiek reikėjo. Kaulų dar paliko ir mums. Tik vėliau mama sužinojo, kad tai buvo Darbénų stribai, apsirengę partizanais. Ir jų toks kalėdžimas naktimis po kaimus buvo dažnas. Apie jų krečiamas šunybes sužinojo tikrieji partizanai. Stribams važiuojant arkliais iš Grūšlaukės į Darbénus, ties Antano Jankaus giria, Latveliuose, viisi penki buvo likviduoti.

Kai kartą šnipas išdavė partizaną Juozą Galdiką, kuris slapstési pas broli Vladą, stribai Vlado namelį apsiautė ir abu brolius sušaudė, o Vlado Galdikona-melį, pastatytą vokiečių okupacijos metais, nugriovę ir išvežę į Darbénus. Tada tame name gyveno rusas Artiomassu šeima. Vėliau kiti. Ir dabar tas namelis tebestovi. Eidamas pro tą namą pagalvoju, kad jame gyvena geras žmogus. Namelis gražiai sutvarkytas, atrodo nuostabiai.

Vladas Galdikas buvo meistras. Dirbo gréblius, dalgiakočius, statė žmonėms namus. Vieną sekmedienio ryta

mane mama išsiuntė pas V. Galdiką, kad nupirkčiau gréblį. Buvo šienapjūtės metas. Idavė tris červoncus ir pasakė: „Drožk. Ilgai neužtruk. Po pietų eisime vartysti šieno“. Aš – pinigus į kischenę ir iškiūtinau. Nuéjės matau lauko duris atdaras. Bus namuose. Įžengiau į vidų. Reikia sakyti, ko užklyduau. Tik į mane atsisuko aukštasis gražus jau nuolis juodu kostiumu. Jis pirmas manę užklausė, ko mama siuntė. Atsakiau, kad nupirkčiau gréblį. Jis mane nusivedė į daržinę ir liepė išsirinkti. Gréblių buvo daug, vieną išsirinkau. Ir aš jam kyšt tris červoncus. O jis man pinigą atgal įkišo į kischenę ir pasakė: „Nusipirk cukierkų“. Aš nustebau, kad net dėkui užmiršau pasakyti. Lygiant sparnų parsikridau į namus, lyg būčiau „terbą“ aukso radęs.

Mama jau stoviniavo kieme. Aš jai – naują gréblį ir tris červoncus atgal. Mama nustebė: „Gal pavogei, ar ką?“ Papasakoju apie nepažistamąjį. Mama mane prisitraukė arčiau savęs, apsižvalgė, ar niekas nemato ir negirdi. Ir tyliai man į ausį pasakė: „Tai buvo Vlado brolis Juozas. Jis partizanas. Slapstosi nuo stribų. Būk doras ir kantrus, neprasitark net savo draugams“. O aš ir tylėjau! Ir dabar esu iš tyliauj. O kai ką įdomaus prisimenu ir neiškenčiu neparašęs.

Juozas BAUŽYS

Istorija be „baltų dėmių“

Alkos rinktinės žūties 70-metis

Žemaičių partizanų apygardos Alkos rinktinė veikė Mažeikių apskrities ribose. Rinktinė, vadovaujama Stasio Badaukio (žuvo 1952 metais), pradėjo kurtis 1945 metais. Tuomet rinktinė vadovavo Žemaičių apygardos vadą Juozas Vygandas-Ivanauskas, Lietuvos kariuomenės karininkas, 1940 metais pasitraukęs į Vokietiją. Vokiečių okupacijos metu buvo Vilniaus policijos skyriaus viršininku. LLA Žemaičių legiono narys.

Partizanas Liudas Raudonis prisimena, jog kartu su Ivanauskui buvusi jo žmona ir trys štabo nariai. Jie laikėsi Laumių kaimo sodybose ir Užbradumės eiguve. Vėliau persikelė į Rumšaičių kaimą Ylakių valsčiuje. Ivanauskas leido laikraštelių be pavadinimo. Rašomaja mašinėle jį spausdino Jonas Paulauskas.

Alkos rinktinė buvo patekusi į Vilniuje MGB sukurtos organizacijos, vadovaujančios Markulio, įtakon. 1947 metų balandį Markulis iškvietai Ivanauską su žmona iš bunkerio Šarnelės kaime į Vilnių ir ten jo vardu leido fiktyvius įsakymus apygardai ir Alkos rinktinei. Vėliau MGB paleido gandą, jog traukinyje Ivanauską atpažinusi kažkokia komunistė ir kad bandant partizaną suimti, jisai nusižudės.

Iš tikrųjų Juozą Vygandą-Ivanauską saugumas suėmė, jis buvo nuteistas 25 metus lagerio. Kalėjo Mordovijos lageriuose. Grįžęs gyveno Latvijoje. Spėjama, jog palaidotas Griežės kapinėse, Latvijoje.

Nuo 1947 metų liepos 5 dienos Alkos rinktinės vadu paskirtas Ylakių kuopos vadavas jaunesnysis leitenantas Kazys Venckus-Adomaitis, gimęs 1914 metais Gailaičių kaime, Ylakių valsčiuje.

Mažeikių gimnazijoje Kazys Venckus baigė 6 klases, vėliau mokėsi karo mokykloje. Buvo Ylakių šaulių būrio vadavas. Ylakių valsčiaus viršaitis. Ūkininkavo tėvų ūkyje. Vedė, vaikų neturėjo. 1941 metais buvo Ylakių sukilėlių vadavas. LLA Žemaičių apygardos organizacijos skyriaus viršininkas. Partizanavo nuo 1945 metų.

K. Venckaus vadovaujama rinktinė buvo kontroliuojama fiktyvaus Markulio vadovaujamo centro. Jo atstovai buvo atvykę susitikti su K. Venckumi ir Raudonąja pelkė prie Račalių kaimo.

Mažeikių MGB – prieš Alkos rinktinę

1946 metų gruodį Mažeikių saugumas užvedė bylą Alkos rinktinei kudu „Restauratoriai“. Savo darbą pradėjo agentai „Saulutė“, „Raketa“, „Ada“ ir kiti.

Jau 1946 metais Mažeikių saugume sudaryta grupė (Augucevičius, Darginas, Janušas, Rimkevičius, Matulionis, Vaitkus). Vedami Mezjanovo, apsimetė partizanais, kovo 20–25 dienomis bastėsi po Sedos apylinkes ieškodami Alkos štabo. Apsistoję Prano Rimkaus sodyboje. Ten jie susitiko su ginkluotu partizanu Stoniu, grandies vadu Vainausku, štabo ryšininku Visockiu ir Vygando adjutantu Steponu Jonušu. Vy-

Kazys Strazdauskas-Pilėnas

Feliksas Gerulskis-Bijūnėlis

Juozas Jakumas-Spalis

gando tuo metu nebuvo. Mezjanovas, slapta nuvykės į Sedą, pranešė MGB viršininkui Verikui. Šis kartu su pulkininku Fiodorovu nusprendė pasiuisti kariuomenę. Partizanai buvo suimiti ir žiauriai tardomi leitenanto Voinovo.

Steponas Jonušas bandė bėgti ir buvo nušautas. Buvo suimiti dar 28 žmonės, turėję ryšį su partizanais. Vėliau ši byla buvo dar išplėsta, pagal ją Šiauliouose buvo teisiami 48 žmonės. Rinktinės vadavas Vygandas suėmimo išvengė.

„Siaubo“ agentų smogikų būrys

1947 metų kovą Mažeikių MVD suformavo partizanais perrengtų agentų smogikų grupę kovai su Alkos rinktinės partizanais. 1948 metų sausį grupę savo žinion perėmė Mažeikių MGB. Pasivadino jie atskiru – „Siaubo“ būriu. Isikūrė Kurmaičių kaime, Paulauskienės ir Beinorienės sodybose. Jie užmegzdavo ryšį su tikrais partizanais ir, pasitaikius progai, juos sunaikindavo arba suimdavo.

Saugumui nepavykus likviduoti Alkos rinktinės štabo per operaciją eigulio Rimkaus sodyboje, „Siaubo“ smogikai bandė su štabu užmegzti ryšį per Mažeikiuose veikusią Sakalų pogrindinę organizaciją ir taip pat per Mažeikių A. Skurvydo-A. Butos partizanų kuopą. Laiškus nuo „Siaubo“ grupės K. Venckui-Adomaičiui į Luobos kaimą vežė Juozas Butavičius ir Jonas Žulpa. Per ryšininkę Valę Striaupytę susitarta susitiki su ryšininku Felikušu Šverbu, gyvenusiu Šerkšnėnų kaime. Visi ryšininkai manė, jog „Siaubo“ grupė yra tikri partizanai.

1948 metų gegužės 10 dieną agentas Rakauskas atėjo pas Tirkšlių kuopos ryšininką Feliksą Šverbą. Ten susitiko Tirkšlių kuopos vadą Bijūnėlį. Bijūnėlis agentui pasakė, jog turi ryšį su Alkos štabu ir kad suderins susitikimo laiką.

Mažeikių MGB susitikimui su Alkos štabo partizanais suformavo smogikų grupę: grupės vadai Ažuolas-Siaubas, grupės vadavas Dobillas-Kardas, grupės eiliniai: Ivanov-Vėtra, Algirdas-Žinovas, René-Saulė, grupės adjutantas Ažuolas-Žvejys.

Visi buvo apręngti lietuviškomis uniformomis.

Alkos štabo žūties

1948 metų rugpjūčio 5 dieną agento Rakauskovedama smogikų grupę nėjo į Šerkšnėnų kaimą pas Feliksą Šverbą. Cia jau laukė partizanai Bijūnėlis ir Pilėnas. Jie smogikų grupę nuvedė į Dagių apylinkę pas ryšininkę Oną. Pasakė slapyvardį, ir Ona netrukus atvedė Alkos štabo viršininką Adomaitį bei jo pavaduotoją Spalį. Adomaičiui paliko gerą išpūdį uniformuoti ir gerai ginkluoti „Siaubo“ „partizanai“.

I Klausimą, kodėl jų tiek daug, buvo atsakyta, esą vyrai manę, jog Adomaitis gal norėsiąs vykti pas juos, todėl pasiėmę apsaugą.

Nurimė keturi Alkos štabo nariai su šešiais smogikais patraukė į Dagių mišką. Per naktį, iki pusės devynių ryto, aptarinėjė ateities planus, susitarė po savaitės vėl susitikti, paryčiu partizanai sumigo. Tada smogikai iš automatų sušaudė miegančią Alkos rinktinės štabo vadovybę: Žemaičių partizanų apygardos Alkos rinktinės vadavą Kazį Venckų-Adomaitį, Alkos rinktinės vadavą pavaduotoją, Sedos kuopos vadavą Juozą Jakumą-Spalį, Tirkšlių kuopos vadavą Feliksą Gerulski-Bijūnėli, Leniną, Žemalės būrio vadavą Kazį Strazdauską-Pilėną.

Tuo pat apie žudynes į Sedos MGB pranešė smogikas Ivanov-Vėtra. Iš Sedos į Dagių mišką buvo pasiūstas rusų kariuomenės dalinys, vadovaujamas kapitono Igorino. Buvo suvaidintas mūšis: kaleno kulkosvaidžiai, tratėjo automatai, sproginėjo granatos. Apie pietus pakilo baltos ir raudonos raketos – mūšis baigtas.

Smogikai iš apylinkės žmonių atėmė drabužius. Jais persirengę, vaizduodami gyvi ištrūkė iš kautynių lauko, išsivaikščiojo.

Taip buvo sunaikintas Alkos rinktinės vadavas ir jo štabas. Pagal MGB sumanytą naujuoju Alkos rinktinės vadu apiskelbė „Siaubo“ grupės vadavas smogikas Ažuolas-Siaubas. Jis bandė savo kontrolėn perimti likusius partizanų būrius ir pavienius partizanus. Toks fiktyvus šstabas veikė iki 1949 me-

tų vidurio. Jis bandė kontroliuoti partizaninį judėjimą. Taip buvo sunaikintos pagrindinės partizanų gretos.

Alkos štabo sunaikinimu baigėsi organizuotas pasipriešinimas Mažeikių rajone. Liko tik pavieniai partizanai arba mažos jų grupelės.

Apie žuvusiuosius Dagių miške

Kazys Strazdauskas-Pilėnas gimė 1922 metais Ketūnų kaime, 14 vaikų šeimoje. Šeima 1948 metais ištremta.

Feliksas Gerulskis-Bijūnėlis gimė 1925 metais Žemalės kaime, 1946 metais įstojo į Čaplinsko partizanų būri. Dalyvavo Žemalės miestelio užpuolime 1946 metų vasario 26 dieną.

Juozas Jakumas-Nemunas, Spalis gimė 1911 metais Šarnelės kaime, Alšėdžių valsčiuje. Tėvai turėjo 40 hektarų ūkį. Šeimoje be Juozo augo dar trys broliai ir dvi seserys. Juozas Lietuvos kariuomenėje užsitarnavo puskarininkio laipsnį. Po tévo mirties 1937 metais paveldėjo tévo ūkį.

1945 metų liepos 24 dieną šeima ištremta į Komiją. Juozas su broliu Antanu trémimo išvengė, abudu išejo į mišką kovoti. Subūrė partizanų būri. 1948 metais tapo Sedos kuopos vadu, veikė Sedos-Barstyčių apylinkėse. Jobūrys 1947 metų birželio 5 dieną iš Barstyčių kooperatyvo rekvizavo maisto prekių. Jas pristatė būriui duoną kepusių Šarnelės kaimo gyventojai Vasiliauskienė. Jos sūnus Izidorius Vasiliauskas, gimęs 1928 metais, Jakumo būrio ryšininkas Žuvelė, buvo MGB suimtas ir, neišlaikės kankinimų, parodė bunkerį Paparčių miške. 1947 metų liepos 27 dieną kariuomenė apsupo bunkerį.

Išsprogdinus bunkerį, rastas nusišovės Jakumo pavaduotojas Petras Anužis-Laimutis, gimęs 1907 metų gruodžio 21 dieną Mačiukų kaime, Plungės rajone (šeima ištremta 1948 metais). Bunkeryje rastas vokiškas šaučtuvas, pistoletas „Parabelum“, šoviniai, sprogmenys ir Bikfordo virvė.

Jakumo būrio kovotojas nuo 1946 metų Antanas Tinteris-Merunas, gimęs 1927 metais Žemaičių Kalvarijoje, buvęs 1940 metais komjaunuolis.

(keliamas į 7 ps.)

2018 m. rugpjūčio 31 d.

Tremtinys

Nr. 32 (1294)

7

Alkos rinktinės žūties 70-metis

(atkelta iš 6 psl.)

1948 metais jis legalizavosi ir išdavė 12 būrio rėmėjų ir ryšininkų, parodė du bunkerius Plinkšių miške, du bunkerius Ketūnų kaime: Andrikienės ir Momgaudžio ūkiuose. Saugumui įteikė sąrašą partizanų, dalyvavusiu partizanų pasitarime 1948 metų balandžio 20 dieną Plinkšių miške.

Taip pat saugumui pavyko užverbuoti suimtą Jakumo būrio ryšininką Gegreniškį Pocių, slapyvardžiu Alutis. Jam buvo sudarytos sąlygos 1947 metų sausio 23 dieną pabėgti iš Mažeikių kalėjimo ir grįžti į būrių.

Kautynių pėdsakų paieškos

Bėgo metai, bet iš žmonių atminties nedingo prisiminimai apie Alkos štabo sunaikinimą. 1999 metų gruodžio 21 dieną muziejininkas Algimantas Muturas ir politinis kalinas Albertas Ruginis, pasitelkę buvusį Alkos rinktinės kovojo Adomą Lukošiū-Spartuką ir Alkos štabo ryšininką Bronių Visocką, nubyko į Dagių kaimo apylinkes. Visockas parodė Užbradumės eiguvos eigulio Prano Rimkaus sodybą, kurioje buvęs Alkos štabo bunkeris.

Dagiškė Bigailaitė prisiminė, jog kelintą dieną po kautynių uogavo Dagių miške. Už

pelkės ant kalniuko rado eglių šakomis apmestus žuvusius žmones. Iš po šakų kyšančią ranką Bigailaitė apdėjo samanomis. Dabar tos vietas nurodyti nebegalėjo nei ji, nei partizanas A. Lukošius, nes per pussimtį metų viskas pasikeitė. Vakarop, praradę viltį ką nors rasti, paeškos dalyviai dar užsuko į Algimanto Bertašiaus sodybą. Jis nuvedė pas Dagių miške gyvenantį buvusį miško darbininką vienišių Antaną Kęsminą. Šis buvo išsaujamas nuo medienos ruošėjų, kirtusių mišką pelkių apsuptyje, ant kalnelio augusią eglę su joje išskobtu kryžiumi. Salia eglės matėsi įdubusi žemė.

Partizanas A. Lukošius dar parodė kitą eglę, po kuria vasaros metu būdavusi Alkos štabo stovykla. Kaimo žmonės kalbėjo, jog kartu su vyrais tada žuvusi ir moteris. Adomas Lukošius prisiminė, jog ten kartais lankydavosi „Juodoji Onutė“. Kažkas matės ir kūną moteriškais drabužiais...

Atminimo įamžinimas

1999 metais Algimantas Muturas susirado žuvusio partizano rinktinės vado pavaduotojo Juozo Jakumo sūnų, irgi Juozą Jakumą, gyvenusį

Kuršėnuose. Su juo nuvyko į partizanų žūties vietą. Pakapstę įdubimą po egle, rado žmogaus kaulų. J. Jakumas kreipėsi į Mažeikių prokuratūrą dėl bylos iškėlimo.

1999 metų rugpjūčio 16 dieną į palaikų užkasimo vietą nuvyko prokuratūros, teismo, policijos, LGGRTC ir visuomenės atstovai. 40–60 cm gilyje rasti keturių žmonių griaučiai. Palaikų ekspertizė Vilniuje patvirtino, jog tai štabo narių palaikai.

Liko mūslė, kur dingo „Juodoji Onutė“?

2000 metų sausio 13 dieną, dalyvaujant vyskupui, Seimo nariams, kariojomenei, atrastų partizanų palaikai buvo iškilmingai palaidoti Sedos senosiose kapinėse, šalia 1944 metais Sedos kautynėse žuvusiuų kapo.

2006 metų spalio 21 dieną Dagių miško pakraštyje, netoli partizanų žūties vietas, buvo atidengtas atminimo ženklas Alkos štabo nariams.

2016 metų gegužės 13 dieną Mažeikių Merkelio Račkauskos gimnazijoje buvo atidengta atminimo lenta žuvusiems už Lietuvos laisvę. Joje įrašytas ir Kazys Venckus-Adomaitis.

Albertas RUGINIS

Istorijos kryžkelėse

(atkelta iš 4 psl.)

Pulkininkas leitenantas Rimas Zinkevičius 1993–1999 metais vadovavęs Marijampolės motodesantiniams batalionui, buvo vienas iš Rusijos karinių išvedimų prižiūrinių organizatorių, vykdė įvairias užduotis – sienos perėmimo ir ekologinės nelaimės likvidavimo darbus 1992–aisiais, nuo 1993-ųjų motobataliono organizavimo darbus, daug kartų apdovanotas įvairaus lygmens apdovanojimais. Mirė 2017 metų kovo 17 dieną. 2018 metų spalį mokomojo pulko įkūrimo dvi-

dešimtmečio proga Ruklos Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos gatvei bus steiktas plk. ltn. Rimo Zinkevičiaus vardas.

Pavyzdine tarnyba pasižymi ir Laborų kaimo gimės majoras Algirdas Andriulionis. Ignalinos pasienio rinktinės Švencionių pasienio užkardos vadas, už profesionalų darbo organizavimą ir kitus nuopelnus apdovanotas ir tarnybiniais pasieniečių apdovanojimais.

Ši knyga yra apie iš Laborų kaimo kilusių žmonių, jų šeimų ir giminių istorijas. Tačiau ji

svarbi visai Lietuvai, jos šimtmečiui istorijai. Tai priminimas, kas nutiko ne tik šiam kaimui, bet ir visai Lietuvaijos šimtmečio audrų laikotarpiu, kokia mūsų tautos istorija ir paveldas. Istoriskai išlikęs išskirtiniai lietuviškas kaimas išgyveno ir carinę nutautinimo, ir Nepriklausomybės, ir okupacijos, ir tremčių laikotarpio patirtis, pasižymėjo ir rezistencinėje kovoje, taip pat šio kaimo sūnūs ir dukterys budi ir šiu laikų nepriklausomos Lietuvos ramybės sargyboje.

Algirdas PILIPAUSKAS

Kviečiame!

Kviečiame apsilankyti LPKTS Patriotinių leidinių knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigytį knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Knygų galite įsigytį ir internetu www.lpkts.lt

Tremtinys
ISSN 2029-509X

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

E-mail: tremtinys.redakcija@gmail.com

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365

AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1660 egz.

Kaina

0,61 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R È M I M O
F O N D A S

Ilsėkites ramybėje

Antanas Šimkus 1924–2018

Gimė Šiaulių aps. Padubysio valsč. Rimšių k. Anksti neteko tėvo. 1930 m. su motina ir dvieju seserimi apsigyveno Bazilionų miestelyje. Cia pabaigė 6 skyrius. 1940 m. mirė motina. 1941–1944 m. dirbo raštininku valsčiaus savivaldybėje. 1944 m. istojo į Vietinę rinktinę. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, 15 bazilioškių vyru susibūrė į pogrindinę organizaciją. Buvo išduoti ir 1944 m. suimti. Maskvos Ypatingasis pasitarimas nuteisė 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Kazachstano Karlago ir Steplago lageriuose, vėliau Omske. 1954 m. išsiustas į tremtį Krasnojarske. Dirbo mechaniku. 1955 m. vedė politinę kalinę Mariją Kraptačiūtę. Užaugino du sūnus. I Lietuvą grįžo 1990 metais. Apsigyveno Mažeikiuose. Aktyviai dalyvavo Lietuvos politinių kalinių sajungos vienos skyriaus veikloje. 2007 m. mirė sūnus Vainius. Dar po pusantro metų neteko ir sūnaus Algirdo. Dviese likę Šimkai persikelė gyventi į Marijampolę. A. Šimkui su teiktas kario savanorio statusas.

Palaidotas senosiose Marijampolės kapinėse.
Užjaučiame žmoną Mariją ir artimuosius.

LPKS Mažeikių skyrius

Antanas Gudas 1940–2018

Gimė Pasvalio r. Šimonių k. ūkininkų šeimoje. 1949 m. kartu su tėvu, motina, broliu ir seserimi ištremtas į Irkutsko sr. Taišeto r. Dirbo kolūkuose. Tremtyje mirė tėvas. Antanas mokėsi Pišeto pradineje, Polu Čeremchovo septynmetėje mokykloje. Ją baigė persikėlę į Sujetichą. Mokėsi ir dirbo Biriusinsko hidrolizės gamykloje. Vėliau baigė Tomsko politechnikos institutą ir išgijo inžinieriaus elektriko specialybę. 1973 m. grįžo į Lietuvą. Dirbo Elektros montavimo treste paleidimo–derinimo biure, Automatizacijos priemonių SKTB, bendrovėje „Lietuvos energija“. Su žmona Danguole užaugino du sūnus – Mindaugą ir Vytenį.

Palaidotas Vilniaus Rokantiškių kapinėse.

Leonas Gudas

Saulė Giriūnaitė-Šiaurienė 1929–2018

Gimė 1929 m. Kaune, Lietuvos pulkininko, Vyčio kryžiaus kavalieriaus ir mokytojos šeimoje. 1941 m. šeima buvo ištremta į Tomsko sr. Parbigo r. Novaja Burka gyv. Tėvas Vincas Giriūnas buvo atskirtas nuo šeimos ir atsidūrė Krasnojarsko kr. Rešotų lageryje, vėliau perkeltas į Kansko kalėjimą ir ten sušaudytas. Šeima dirbo kolūkyje. Saulė su kitais vaikais grįžo į Lietuvą, bet vėliau prieverta per kalėjimus buvo grąžinta pas šeimą į Sibirą. 1958 m. šeima grįžo į Lietuvą. Saulė dirbo buhaltere. Aktyviai dalyvavo tremtinų patriotinėje veikloje.

Palaidota Kazlų Rūdos naujosiose kapinėse.
Užjaučiame dukterį ir artimuosius.

Kazlų Rūdos buvę tremtiniai

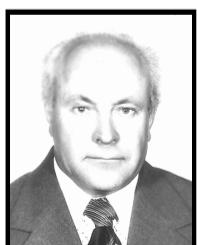

Laurynas Matuzas 1929–2018

Gimė Pakruojo r. valstiečių šeimoje. 1948 m. kartu su tėvu, broliu ir seserimi ištremtas į Irkutsko sr. Taišeto r. Kvitoko gyvienvietę. Dirbo sunukių miškų ūkio darbus. Tremtyje vedė likimo draugę. Viena dukra gimė tremtyje, kita – šeimai grįžus į Lietuvą. Mirus žmonai, vedė antrą kartą.

Užjaučiame žmoną, dukterį Violetos ir Virginijos šeimas, gimines ir artimuosius.

LPKTS Šiaulių filialas

2018-ųjų vasaros aidai

Brangiausia knyga

Šiuo metu vasara ne tik neregėtais karščiais ir gausiu sodo derliumi apdovanojo. Dar gegužės mėnesį kartu su didžiujų 1948 metų trėmimų paminėjimais įvairiose Lietuvos vietose į rankas pateko atsidavusių savo darbuvių žmonių kelerių metų veiklos rezultatas – spaustuvės dažais dar kvepianti, tuos trėmimus liudijanti ir jų milžinišką mąstą aprašanti pirmoji didelės apimties knyga „Didžiosios tremtys. Buriatija. 1948 m.“

Pirmą kartą atvertus knygą pirmoje nuotraukoje, ties kuria „užkliuvo“ žvilgsnis, iškart pamačiau savo tėtį Jeronimą, tada dar trisdešimtmetį, dabar jau šimtuosius savo nelengvo gyvenimo metus skaičiuojantį, tolumoje Buriatijoje sukūrusį lietuvišką šeimą, kurioje ir atėjome į pasaulį ir sesuo, ir aš... Tėciui ir mamai Jadvygai ši knyga tapo viena brangiausių, tokia, kuria gulinčią ant palangės jų kambarėlyje, vis paprasčio dar ir dar garsiai paskaityti ir vis randa ką papildyti ir papasakoti daugiau apie ten minimus žmones ir įvykius...

Šimtmečio Dainų šventė

Lietuvos šimtmečio dainų šventė „Vardan tos...“ prasidėjo birželio 30-osios vakarą Kauno dainų slėnyje ir persikelė į kelias dienas lietuje mirksnių Vilnių, kur vyko daugybė repeticijų ir šventinių, jau be lietaus, koncertų. Ansamblių vakaras Kalnų parke, Šokių diena Futbolo federacijos stadione, šventinė eisena ir viskā vainikavusi Dainų diena Vingio parke Liepos 6-ąją, kai tuo pačiu laiku įvairiausiuose pasaulio kampeliuose, visur, kur yra lietuviai, skambėjo Lietuvos himnas. Šimtmečio Dainų šventėje dalyvavo apie 1,5 tūkstančio kolektyvų: 36 tūkstančiai dalyvių, iš jų apie 17 tūkstančių vaikų. I šventę atvyko per 1,5 tūkstančio užsienio lietuvių ir 17 Lietuvos tautinių bendrijų kolektyvų.

Su bičiuliais, Kauno tautinių šokių kolektyvo „Rasa“ šokėjais, dalyvavome koncerne Kauno dainų slėnyje ir šokių dienos Vilniuje repeticijose bei koncertuose. Vilniuje mūsų kolektyvas gyveno Lietuvos karo akademijos patalpose, visi 18 šokėjų kartu, vienoje klasėje ant grindų su savo atsivežtais priučiamais čiužiniais. Tvarka akademijoje tikrai patiko ir paliko labai gerą įspūdį. Visi kartu mirkome lietuje per repeticijas, džiaugėmės šventine ir viesus lietuvių vienijančia nuotaika, naudojomės galimybę daug ir smagiai pabendrauti tarpusavyje ir su kartu šokius lietuviškus šokius išeivijos jauniui iš Argentinos ir Lenkijos, Amerikos ir Kanados. Kai kurie kalbėjo tik angliskai, bet dauguma puikiausiai moka savo tėvų ir protėvių kalbą ir noriai bendravo lietuviškai.

Stebėjomės, kad žiniasklaidoje beveik pagrindinė šventės tema buvo prastas dalyvių maitinimas ar gyvenimo sąlygos, o ne džiaugsmas dėl kur kas svarbesnių dalykų. Būdami dalele Šokių dienoje dalyvavusio įspūdingo šokėjų būrio – finalinę spalvingą tautinę kompoziciją kūrė per 8 tūkstančius šokėjų – mes jautėme ir išgyvenome nepakart-

tojamus bendrystės džiaugsmo ir pasidžiaivimo Lietuva jausmus.

Dviračių žygis Ukrainoje

Daugiau nei prieš 15 metų dviračių sporto mėgėjo Andriaus Kubiliaus iniciatyva suburtas bendraminčių ir bendražygių kolektyvas kiekvieną vasarą 7–9 dienomis, nekreipdamai dėmesio į oro sąlygas – ar lietūs ir vėjai siaučia, ar karštis kepina – susiruošia į žygį, sėda ant dviračių ir kantrai mina keliais keleliais. Pirmą dešimtmetį nuvažiuota tūkstančiai kilometrų Lietuvoje, vėliau visiems įprastą žygio pavadinimą „Suk į dešinę“ palaipsniui papildė ir kiti žodžiai, nes žygį geografija plėtėsi į Lenkijos ir Baltarusijos pakraščius, tankiai lietuvių gyvenamus.

Nuo 2015 metų vasaros, jau trečią kartą šiemet ant dviračių žygio marškinėlių kartu su Lietuvos yra ir Ukrainos, kur keliaujame dviračiais, vardas. Dviračiai minami Ukrainoje, solidarizuojantiesi su šalimi, kovojančia už savo išlikimą, už galimybę pačiai, be grėsmingo rytu kaimyno prievertos, spręsti dėl savo ateities demokratiškoje ir laisvoje Europoje. Po žygį Vakaru (2015 metais) ir kare esančia Rytu (2017 metais) Ukraina, šiemet žygio maršrutas apie 600 kilometrų driekesi Pietų Ukrainoje – pradėjė žygį Chersonė, pabuvę Odesoje, po savaitės jau buvome labiausiai į pietus nutolusiam pasienio mieste Izmaile. Kelionė nebuvo lengva dėl ypatingo net šiam pietų kraštui karščio ir dėl to, kad kasdien apie 100–120 kilometrų dviračiais teko įveikti kelias, kuriuose asfalto dangos mažiau nei duobių, arba mašinų suvažinėtu gruntu keliu šalia buvusio asfalto, arba tiesiog bekele (nors teko pamatyti ir išbandyti jau naujai tiesiamą, tikrai europietiškų kelio ruožą). Bet atlaikė ir dviračiai, ir žmonės – 15 patyrusių ir pakankamai užsispyrusių bendražygių...

Viskā atpirko daugybė visapusiškai šiltų susikitimų su ukrainiečiais, žinanciais ir vertinančiais Lietuvos palaikymą jų sunkiame kare, nuoširdžių pokalbių ir tikrų pasakojimų apie viską. Kalbėjomės apie jų lūkesčius būti Europos dalimi, nelengvą dabartį, iš pirmų lūpų išgirdome, kaip pasiaukojančiu ir greitai susiorganizavusių Ukrainos patriotų ryžto dėka kraštui, kuriuo keliavome, pavyko išvengti Krymo likimo, nors tai buvo suplanuota ir brutaliai bandyta įgyvendinti tuo pat metu kaip ir Kryme. Lietuvos pėdsakas besidomintiems istorija irgi ryškus – juk dviračius mynėme istorinėmis moldavų genčių žemėmis, kur Vytautas kartu su jam pavaldžiais moldavų kunigaikščiais statė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pilis, kurių bokštai išlikę iki šiandien... Pasiekus Izmailą, penki mūsų grupės dviratininkai patraukė toliau per Rumuniją ir Bulgariją, o mes, kita grupės dalis, kurioje buvome ir mudu su žmona Audra, léktuvu grįžome į Vilnių.

Kelionė į Sibirą

Kitą vakarą po grįžimo iš žygio Ukrainoje jau su kitais bendrakeleiviais

sėdėjau lėktuve, skraidinusime mus į Krasnojarską, į kraštą, kur 1948 metų gegužės 22 dieną didžiojo trėmimo metu prieverta buvo nuvežta didžioji dalis tremtinių. Bendrakeleiviai – penkiolika Vilniaus universiteto folkloro ansamblio „Ratilio“ narių ir vienuolikos žmonių, tarp kurių buvau ir aš, delegacija, ten vykusi susitiki su Sibire, Krasnojarsko krašte likusiais tremtiniais ar jų palikuoniais, paminint 1948 metų tremties 70-ąsias metines, pagerbtii atminimą tų, kurių palaikai liko Sibiro žemėje. Į Krasnojarską taip pat atvyko lietuvių bendruomenių atstovai iš Irkutsko, Buriatijos, Jakutijos ir Altajaus. Su visais, taip pat ir iš Krasnojarsko krašto susirinkusiais tautiečiais, daug bendravome, konsultavome pilietybės, socialinio draudimo ar galimybų grįžti, persikelti gyventi į Lietuvą klausimais.

Folkloro ansamblio jaunimas labai gražiai, itaigiai perteikė ne tik lietuviškas dainas ar šokius/žaidimus, bet ir su pažindino su senomis lietuvių tradicijomis, pamokė, kaip austi, pinti tautiškas juostas, verti iš šiaudų sodus ar lietuviškais raštais marginti margučius skutinėjant. Nemaža dalis likusiųjų Sibire jau sunkiai kalba lietuviškai, jų palikuonai, dažniausiai mišriose šeimose gimę, lietuvių kalbos net nemoka. Bet nemaža dalis sutiktų nori išlaikyti lietuviškas šaknis, stengiasi patys mokytis ir siunčia vaikus ar vaikaičius vasarą į Lietuvą jos geriau pažinti ir išmokti lietuvių kalbos su viltimi, kad čia ir bus jų Tėvynė.

Mums pasisekė labiau, negu „Misija Sibiras“ jaunimui, kurie dėl to, kad negavo vizų, turėjo vietoj planuotos misijos Krasnojarsko krašte vykti į Kazachstaną. Mūsų delegacijai, nors ir su „nervų patampymais“, vizas šiek tiek anksčiau vis tik pavyko gauti, tad vykome į šią Sibiro dalį žinodami, kad vykdome savo mažąjį „Misija Sibiras“. Buvo planuota daug susitikimų, renginių, pagerbiant tremtyse kentėjusius atminimą. Ne viskai pavyko įgyvendinti, ir visą laiką neappleido mintis, kad vietas (o gal ir ne tik) administracija nematoma ranka „nuémé“ vieną ar kitą atmintinos vietas pagerbimą ir budriai stebėjo mūsų veiklą. Net lenkų katalikų kunigas, bažnyčioje auko-

damas šv. Mišias už Lietuvos tremtinius šeštadienio rytą, atvirai nusistebėjo, kad nebuvu leista to padaryti kaip planuota – įprastu laiku sekmandenį, kai, jo žodžiais, į bažnyčią susirenka virš 300 žmonių.

Dėl nežinomų (gal ir objektyvių...) priežasčių kunigas nebevyko, kaip buvo planuota, kartu į lietuvių kapines miške prie Beretų gyvenvietės tam, kad pašventintų kryžius, prie kurių priklaime iš Lietuvos atsivežtas Dievo mūkelės ir, lietuviškoms giesmėms skambant, apjuosėme lietuviškomis trispalvėmis juostomis. Tas kapines po ilgų ieškojimų miškuose, visai sunykusias ir apleistas, prieš trejus metus su bendraminčiais rado Saulius Sidaras, tremtinys, vienas aktyviausių ir veikliausių Krasnojarsko krašto lietuvių bendruomenės žmonių, išlaikę pilnavertį ryšį su Lietuva. Sutvarkė, išvalė nuo užaugusiu medžių tremtinių kapus, organizavo naujų kryžių pastatymą, taip išsaugodamas ir įtvirtindamas atmintį apie tai, kad ten, prie 400 kilometrų besitęsančios Manos upės krantų, prieš 70 metų prieverta atvežti lietuviai krito mišką, plukdė rąstus iki Jenisiejaus, ir kentėdami bei vargdami išliko dorais, darbščiais lietuvių, myléjusiai savo tėvynę, tikėjusiai į Dievą ir pelniusiais aplinkinių pagarbą. Tai labai aiškiai širdimi pajutome ir protu suvokėme ir tada, kai 80 kilometrų lyjant lietui ir vėjui pučiant, plaukėme šia upe plaustais 80 kilometrų, ir tada, kai Orechovo gyvenvietėje, prie paminklo represijų auksoms susitikti atėjusi garbus amžiaus vietinė gyventoja rusė papaskakojo, kaip visą naktį nemiegojusi, nes rašė pavardes čia buvusių lietuvių, kuriuos iki šiol prisimena. Ilgą berods apie 80 pavardžių sąrašą į Lietuvą parsivežė bendražygės Dalė Rudienė ir Gintarė Jakubonienė iš Lietuvos gyventoju genocido ir rezistenčijos tyrimo centro. O mūsų visų, iš Lietuvos ir kitų Sibiro vietų atvykusiu tautiečių, grupė visą padarėme, ką galėjome, kad atmintis išliktu gyva, kad ir dabar, po 70 metų, ir vėliau, nei laikas, nei tie, kurie norėtų pamiršti ar pertraustyti istoriją, nenužudyti atminties. Vardan teisingumo ir ateities!

Donatas JANAKAUSKAS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 28 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje,

per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 2,45 Eur.

Nelikite be savo laikraščio!